خەڵوەتکردن

بابەت: ئیسرائیل بەپێی کتێبی پیرۆز

- هەوڵ بدە هەموو ڕۆژێک کاتێکی تایبەت تەرخان بکەیت بۆ دیدار لەگەڵ عیسای مەسیح، بە خوێندنەوە و ڕامان لە وشەکەی.
- نزا بکە، لەگەڵ عیسا قسە بکە و چەند تێبینییەکی کورت لە دەفتەرەکاتدا لەسەر ئەم بەشانەی کتێبی پیرۆز بنووسە.
- ئەوە بنووسە کە کاریگەریی لەسەرت دادەنێت، سەرنجت ڕادەکێشێت، بە جوان یان بە قورسی دەزانیت، یان بۆت ڕوون دەبێتەوە.

ڕۆژی ١ دەرچوون ١٩:٣-٦.
ئیسرائیل گەلە بەنرخەکەی خودایە لە پەیمانی کۆندا.[1]

ڕۆژی ٢ دواوتار ٧:١-١٣a.
ئیسرائیل دەبێت پەیمانی خودا بپارێزێت.

ڕۆژی ٣ ڕۆما ١١:١-٣٦.
ئیسرائیل بەپێی پەیمانی نوێ.

ڕۆژی ٤ حزقییێل ٣٤:١-٣١.
شوانە چاکەکە جێگەی شوانە خراپەکانی ئیسرائیل دەگرێتەوە.

ڕۆژی ٥ حزقییێل ٣٦:١٦-٢٨.
پەروەردگار خۆی دەست دەخاتە کار بۆ ئەوەی گاڵاوێی ئیسرائیل لابەبات.

ڕۆژی ٦ حزقییێل ٣٧:١-٢٨.
گەڕانەوە لە دوورخرانەوە، هەستانەوەیەکی ڕۆحیی بەدوادا دێت.[2]

ڕۆژی ٧ ئیشایا ٤٣:١-٧.
باوەڕدارانی ئیسرائیل (ئەوانەی کڕدراونەتەوە) لەلایەن خوداوە بۆ شکۆی ئەو دروست کراون.

ڕۆژی ٨ ئیشایا ٤٩:١-١٠.
مەسیح ناودەنرێت «ئیسرائیل».[3]

ڕۆژی ٩ ئیشایا ٥٦:١-٨.
ڕزگاری بۆ هەموو گەلان (بەراورد بکە بە ئیشایا ٥٤:١-١٢).

ڕۆژی ١٠ ئیشایا ٦٠:١-٢٢.
ئاوەدانکردنەوەی ئۆرشەلیم مەجازییە.[4]

- بیر لە دووەم سالۆنیکی ٢:١٣-١٤ بکەرەوە. تۆش هەڵبژێردراویت!
- سوپاسی خودا بکە کە پێش دانانی بناغەی جیهان (ئەفەسۆس ١:٤-٥) تۆی هەڵبژاردووە بۆ ئەوەی ڕزگار بیت، لە ڕێگەی کاری ڕۆحی پیرۆز و لە ڕێگەی باوەڕت بەو ڕاستییەی لە کتێبی پیرۆزدا ئاشکرا کراوە.
- هەموو ڕۆژێک بۆ کەسێک یان شتێکی دیاریکراو نزا بکە و چاوەڕێ بکە بزانە خودا چی دەکات (زەبوور ٤:٥).

خوێندن

بابەت: ئیسرائیل بەپێی کتێبی پیرۆز

پێش کۆبوونەوەی داهاتوو، خوێندنی ١٤ بە وردی بخوێنەوە. ئەگەر پرسیارت لەسەری هەیە، بیانnووسە و بە ئیمەیڵ بیاننێرە بۆ سەرکردەی گروپەکەت؛ ئینجا پێکەوە بەدوای وەڵامەکاندا دەگەڕێین.

خوێندنی کتێبی پیرۆز

بابەت: ئیسرائیل بەپێی پەیمانی نوێ

ئەگەر حەز دەکەیت، دەتوانیت لە ئێستاوە خۆت بۆ خوێندنی کتێبی پیرۆزی کۆبوونەوەی داهاتوو ئامادە بکەیت، بەوەی جارێک ئەو بەشەی کتێبی پیرۆز بخوێنیتەوە.
بۆ ئەمە «شێوازی ٥ هەنگاوەکە» بۆ خوێندنی کتێبی پیرۆز بەکاربهێنە.
بەشەکەی کتێبی پیرۆز ئەمەیە: **ڕۆما ١١:١-٣٦**.

لەبەرکردن

هاندەر.
عیسا بەشەکانی کتێبی پیرۆزی لەبەر بوو (لۆقا ٤:٤-١٣). ئەی تۆ؟ ئەم بەندەی خوارەوە لەبەر بکە، یان هەمان بەند لەو وەرگێڕانەوە لەبەر بکە کە پێت باشترە.

ئیسرائیل
ڕۆما ١٠:١٢

هیچ جیاوازییەک نییە
لەنێوان جوولەکە و گەلانی تردا،
چونکە هەموویان هەمان پەروەردگاریان هەیە.
ئەو بەخششە زۆرەکانی خۆی دەدات
بە هەموو ئەوانەی هاواری بۆ دەبەن.
ڕۆما ١٠:١٢

[1] بەڵام بەو مەرجەی ئیسرائیل پابەندی پەیمانی خودا بێت.

[2] هەستانەوە ڕۆحییەکە (حزقییێل ٣٧:١-١٤) لەژێر فەرمانڕەوایی مەسیحدا ڕوو دەدات (حزقییێل ٣٧:١٥-٢٨).

[3] وەرگێڕانێکی تری ئیشایا ٤٩:٨b دەڵێت: «تۆ (مەسیح) دەپارێزم (بە عیبری: "وەک گەنجینەیەک هەڵتدەگرم") و تۆ دەکەم بە پەیمانێک بۆ گەل».

[4] ئاوەدانکردنەوەی ئۆرشەلیم مەجازییە، هەم بۆ ئامانجی ئایدیاڵی کڵێسای پەیمانی نوێ ئێستا لەسەر زەوی، و هەم بۆ ڕاستیی ئەو لەسەر زەویی نوێ (بەراورد بکە بە ئاشکراکردن ٢١:١-٥:٢٢).

١٤. ئیسرائیل بەپێی کتێبی پیرۆز

وشەی «ئیسرائیل» لە کتێبی پیرۆزدا چەند واتایەکی جیاوازی هەیە. لە پەیمانی کۆندا «ئیسرائیل» ناوی باوکە گەورە یاقوبە (پەیدابوون ٣٢:٢٩)، کە ئارامییەک بوو (دواوتار ٢٦:٥)، و ناوی ئەو گەلەیە کە لە نەوە سروشتییەکانی یاقوب پێکهاتووە (پەیدابوون ٤٦:٢-٣؛ دەرچوون ١٩:٣-٦). دواتر ناوی شانشینی باکوور بوو، کە لە دە هۆز لە دوازدە هۆزەکەی ئیسرائیلی سەرەتایی پێکهاتبوو (یەکەم پاشایان ١٢:١٩-٢١). بەڵام وشەی «ئیسرائیل» جگە لە واتایەکی سروشتی (رۆما ٩:٦a)، لە کتێبی پیرۆزدا واتایەکی رۆحیشی هەیە (رۆما ٩:٦b).

ئا. «ئیسرائیل»: سروشتی و رۆحی

١. ئیسرائیلی سروشتی: گەلە تیۆکراسییەکەی خودا و گەلی پەیمانی خودا لە پەیمانی کۆندا

لە سەردەمی پەیمانی کۆندا، گەلی نەتەوەیی یان سروشتیی ئیسرائیل گەلە تیۆکراسییەکەی خودا بوو (بڕوانە خوێندنی ١١). خودا لە رێگەی پێغەمبەران، کاهینان، دادوەران و پاشایانەوە فەرمانڕەوایی ئیسرائیلی دەکرد (دواوتار ١٧:١٤–١٨:٢٢ *بخوێنەوە*)، بۆ ئەوەی بەم شێوەیە لە رێگەی ئیسرائیلەوە پلانی ڕزگاریی خۆی لە هەموو جیهاندا بەدی بهێنێت (یۆحەنا ٤:٢٢؛ رۆما ٩:٤-٥؛ ١٥:٨-٩).

لە سەردەمی پەیمانی کۆندا، گەلی نەتەوەیی ئیسرائیل هەروەها ئەو گەلە بوو کە خودا پەیمانی لەگەڵ بەستبوو (بڕوانە خوێندنی ٦). بەڵام ئیسرائیل تەنها بەو مەرجە «گەلی پیرۆزی پەیمانی» خودا دەمایەوە کە گوێڕایەڵی خودا و پەیمانەکەی بن (دەرچوون ١٩:٣-٦؛ دواوتار ٧:٦-٨a؛ ٢٦:١٨). ئەو کاتە خودا بەرەکەتی دەخستە سەر ئیسرائیل (دواوتار ٢٨:١-٢). بەڵام ئەگەر ئیسرائیل سەرپێچی بکردایە، ئەوا خودا گەلەکەی بە نەفرەتەکان دەپێکا و وەک گەل لەناوی دەبردن (دواوتار ٢٧:١٥–٢٨:٦٨ *بخوێنەوە*)! بەداخەوە ئیسرائیل بێباوەڕ و سەرپێچیکار بوو (عیبرانییەکان ٤:٢،٦)، و گەلی نەتەوەیی ئیسرائیل چیتر نە گەلە تیۆکراسییەکەی خودایە و نە گەلی پەیمانی خودایە (هۆشەع ١:٩). بەڵام باوەڕدارانی سەردەمی پەیمانی کۆن (هەم جوولەکە و هەم ناجوولەکە) سەر بە گەلە تیۆکراسییەکە و گەلی پەیمانی خودان، کە لە سەردەمی پەیمانی نوێدا فراوان دەکرێت تا باوەڕداران لە هەموو گەلانیش لەخۆ بگرێت.

٢. ئیسرائیلی رۆحی: گەلە ڕزگارکراوەکەی خودا لە پەیمانی کۆن و نوێدا

پێغەمبەرانی پەیمانی کۆن پێش هەموو شتێک ئیسرائیلیان وەک کۆمەڵگەیەکی رۆحی دەبینی، نەک وەک کۆمەڵگەیەکی نەتەوەیی. «ئیسرائیل» بۆ ئەوان ئەو کۆمەڵگەیە بوو کە یەزدان (بە عیبری: یەهوە) خودای بوو.

بەڵای ئەوانەوە گەلی خودا لەو ئیسرائیلییانە پێکهاتبوو کە ئەژنۆیان بۆ بتەکان (یەکەم پاشایان ١٨:١٩؛ بەراورد بکە بە رۆما ٤:١١) یان بۆ خوداوەندەکانی رێبازەکانی تر (دەرچوون ٣:٢٠) دانەدەدا. لە «پاشماوەیەک»ی ئیسرائیلی سروشتی پێکهاتبوو (ئیشایا ٩:١؛ ١٠:٢٠-٢٢؛ یۆئێل ٥:٣، یان لە هەندێک وەرگێڕاندا یۆئێل ٣٢:٢؛ بەراورد بکە بە رۆما ٥:١١). ئەم «پاشماوە»یەی ئیسرائیل رۆژێک دیسان گەورەتر دەبووەوە، بەڵام تەنها بە واتای رۆحی (هۆشەع ١:٢-٣؛ میخا ١٢:٢-١٣؛ بەراورد بکە بە یۆحەنا ١٦:١٠). خودا لە پەیمانی کۆندا تەنها ئەو کەسانەی بە گەلی خۆی دادەنا کە لە تاوان دەبڕان (ئەوانەی لە سەرپێچییەکانیان تۆبەیان دەکرد) (ئیشایا ٢٠:٥٩-٢١) و باوەڕیان بەو و بە مەسیحەکەی دەهێنا و گوێڕایەڵیان دەبوون (زەبوور ٢ *بخوێنەوە*)! تەنها ئەم جۆرە جوولەکانە بە واتای رۆحی سەر بەم «ئیسرائیل»ە بوون (رۆما ٦:٩). ئەوان سەرەتای «گەلی خودا» بوون بە واتای «گەلە ڕزگارکراوەکەی خودا». بە باوەڕەکەیان بێتاوان کران (پەیدابوون ٦:١٥؛ بەراورد بکە بە حەبەقووق ٤:٢). بەڵام هەروەها ئەو ناجوولەکانەی سەردەمی پەیمانی کۆن، کە پێش و دوای پەیدابوونی ئیسرائیلی سروشتی ژیان و باوەڕیان بە یەزدان و مەسیحە بەڵێندراوەکەی هێنا، سەر بە «گەلە (ڕزگارکراوە)کەی خودا» بوون. بیر لە ئادەم و حەوا، هابیل و شیت، حەنۆخ (پەیدابوون ٢٢:٥) و نوح (پەیدابوون ٩:٦)، ئیبراهیم و سارا، ئیسحاق و ڕیفقا (عیبرانییەکان ١١:٤-٢٠،٣٩-٤٠ *بخوێنەوە*)، ڕاحابی کەنعانی (یەشوع ٢:١،١١؛ ٦:٢٥)، ڕائووسی مۆئابی (ڕائووس ١:١٦؛ مەتا ١:٥) و ئەو بیانییانە بکەرەوە کە لە کاتی دوورخرانەوە و دوای ئەوە چوونە پاڵ ئیسرائیل (ئیشایا ٥٦:٣-٨).

بەڵام هەموو جوولەکەکانی گەلی سروشتیی ئیسرائیل (رۆما ٩:٦a) سەر بە گەلە رۆحییەکەی خودا، ئیسرائیل، نەبوون (رۆما ٩:٦b)! زۆر ئیسرائیلی هەبوون کە ڕێبازی جوولەکەیان بە دڵێکی دوور لە خوداوە بەجێ دەهێنا (ئیشایا ١:٢-٢٠ *بخوێنەوە*). و زۆر ئیسرائیلی هەبوون کە بتپەرستی و نادادپەروەرییان دەکرد، مەسیحیان ڕەت دەکردەوە و بەردەوام دڵی خۆیان لە بەرامبەر خودادا ڕەق دەکرد. خودا بەوانی فەرموو: «ئێوە چیتر گەلی من نین و من چیتر بۆ ئێوە نابم» (هۆشەع ١:٢-٩ *بخوێنەوە*). لە کۆتاییدا ئەوان، وەک هەموو بێباوەڕانی تر، لە گەلی خودا دەرکران (ئیشایا ٦٥:١-٧،١١-١٧ *بخوێنەوە*؛ بەراورد بکە بە رۆما ١٠:١٦-٢١؛ مەتا ٨:١١-١٢؛ ٢١:٤٢-٤٤؛ مەتا ٢١:٣٣-٤١ و مەتا ٢٥:٣١-٤٦).

لە پەیمانی نوێدا وشەی «ئیسرائیل» هەروەها بۆ ئەو مرۆڤانە بەکار دێت، هەم جوولەکە و هەم ناجوولەکە، کە باوەڕیان بە یەزدان هەیە، تاکە خودای ڕاستەقینە و زیندوو کە لە عیسای مەسیحدا خۆی ئاشکرا کردووە (رۆما ٢:٢٨-٢٩؛ یەکەم کۆرنسۆس ١٢:١٢-١٣؛ گەلاتیا ٦:١٤-١٦؛ عیبرانییەکان ١٢:٢٢-٢٤؛ نامەی یاقوب ١:١؛ یەکەم نامەی پەترۆس ٢:٩-١٠). ئەوانیش سەر بە «گەلی خودا»ن بە واتای «گەلە ڕزگارکراوەکەی خودا». لێرەشدا باس لە ئیسرائیلێکی «رۆحی» دەکرێت. ئەوان «کڵێسا» پێک دەهێنن و درێژەپێدان و فراوانبوونی ئیسرائیلی ڕۆحیی پەیمانی کۆنن. بەڵام ئیسرائیلیش لە پەیمانی کۆندا ناونرا «کۆمەڵ» یان «کڵێسا» (بە یۆنانی: ئێکلێسیا) (زەبوور ٢٢:٢٢؛ زەبوور ١٠٧:٣٢؛ دووەم پوختەی مێژوو ٢٩:٢٨؛ بەراورد بکە بە مەتا ١٦:١٨). گەلە رۆحییەکەی «ئیسرائیل»، واتە گەلە ڕزگارکراوەکەی خودا، بە پێچەوانەی گەلە سروشتییەکەی «ئیسرائیل»، هەرگیز خودای ڕەت نەکردووەتەوە! «ئیسرائیل»ی ڕۆحی بۆ هەتاهەتایە گەلە تیۆکراسییەکە و گەلی پەیمانی خودا دەمێنێتەوە.

خودا گەلە رۆحییەکەی خۆی، «ئیسرائیل»، بۆ هەتاهەتایە هەڵبژاردووە (رۆما ٨:٢٩-٣٠،٣٣؛ ٩:٦-١٨؛ ١١:١-٥،٢٨-٢٩؛ ئەفەسۆس ١:٤؛ دووەم سالۆنیکی ٢:١٣-١٤؛ دووەم تیمۆساوس ١:٩-١٠ *بخوێنەوە*) و لە رێگەی ڕاگەیاندنی ئینجیلەوە بانگی کردووە، هەم لە سەردەمی پەیمانی کۆندا (رۆما ١٠:١٨-٢١؛ گەلاتیا ٣:٨؛ عیبرانییەکان ٤:١-٣) و هەم لە سەردەمی پەیمانی نوێدا (کردار ١٣:٤٤-٤٩).

> لە ساڵی ١٩٤٨ەوە «ئیسرائیل» هەروەها ناوی دەوڵەتێکی سیاسییە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست.

بەڵام ئەم دەوڵەتە نوێیەی ئیسرائیل هیچ واتایەکی تایبەتی لە کتێبی پیرۆزدا نییە، چونکە لە یەکەم هاتنی عیساوە، لەناو «گەلی خودا»دا چیتر جیاوازی لەنێوان جوولەکە و یۆنانیدا نییە (ڕۆما ١٠:١٢-١٣؛ گەڵاتیا ٣:٢٦-٢٩؛ ئەفەسۆس ٢:١٤-١٨؛ ٣:٢-٦؛ کۆڵۆسی ٣:١١-١٢)! هەموو ئەو مرۆڤانەی، هەم جوولەکە و هەم ناجوولەکە، کە عیسای مەسیح وەک مەسیح ڕەت دەکەنەوە، بەپێی پەیمانی نوێ سەر بە «گەلی خودا» نین (لۆقا ١٦:١٠؛ یۆحەنا ٣،١٨:٣٦؛ ٥:٢٣؛ یەکەم نامەی یۆحەنا ٢:٢٣). بەڵام ئەمڕۆ هەم جوولەکە و هەم مەسیحی هەن کە دەوڵەتی ئیسرائیل و گەلی نەتەوەیی (سروشتیی) ئیسرائیل بە «گەلە هەڵبژێردراوەکەی خودا» دادەنێن. باوەڕیان وایە کە خودا پلانێکی جیای بۆیان هەیە. بەڵام کتێبی پیرۆز شتێکی تر فێر دەکات.

هەرچەندە لە پەیمانی کۆندا هێشتا جیاوازییەکی ڕوون لەنێوان لایەنی سروشتی و لایەنی ڕۆحیی ئیسرائیلدا نەکرابوو، بەڵام ئەمەی خوارەوە ڕوون دەبێتەوە: لە ماوەی سەردەمی پەیمانی کۆندا ئیسرائیلییە سروشتییەکان سەر بە گەلە تیۆکراسییەکە و گەلی پەیمانی خودا بوون، بەڵام هەموو ئیسرائیلییە سەرپێچیکار یان بێباوەڕەکان سەر بە گەلە ڕۆحی و ڕزگارکراوەکەی خودا نەبوون! لەبەر ئەوە ئەمڕۆش دەبێت هەمان جیاوازی لەنێوان گەلی نەتەوەیی و گەلی ڕۆحیی «ئیسرائیل»دا بکەین (ڕۆما ٩:٦؛ ١٠:١٦-٢١؛ ١١:١-١٠؛ دووەم کۆرنسۆس ٦:١٦؛ گەڵاتیا ٦:١٤-١٦؛ نامەی یاقوب ١:١؛ یەکەم نامەی پەترۆس ١:١؛ ٢:٩-١٠)!

ب. «ئیسرائیل» لە ئاشکراکردنی خودا لە پەیمانی کۆندا

١. پەیمانی کۆن: ئاشکراکردنێکی داپۆشراو

قسەکردنی خودا لە پەیمانی کۆندا هەر لە ئادەمەوە دەست پێ دەکات. ئەوەی خودا دەربارەی خۆی، دروستکردن، لافاوەکە و بڵاوبوونەوەی مرۆڤەکان بەسەر زەویدا (بورجی بابل) ئاشکرای کرد (پەیدابوون ١-١١)، بە باشترین شێوە لە ڕێگەی پێغەمبەرانی گەلی ئیسرائیلەوە پارێزرا، کە خودا لە یاقوبەوە تا عیسا لە ڕێگەی ئەوانەوە قسەی کرد. خودا تەنها لە عیسای مەسیحدا قسەکردنی خۆی بە تەواوی تەواو کرد (عیبرانییەکان ١:١-٢). عیسا دەفەرموێت کە ئاشکراکردنی خودا لە پەیمانی کۆندا («یاسا و پێغەمبەران») لە ئەودا هاتە دی (مەتا ٥:١٧). لەبەر ئەوە تەنها عیسا دەیتوانی واتای تەواوی پەیمانی کۆن بۆ نێردراوەکانی ڕوون بکاتەوە (لۆقا ٢٤:٢٥-٢٧،٤٤-٤٥)! لەبەر ئەوە مەبەستی خودا لە پێشبینییەکان، بەڵێنەکان و ڕووداوەکانی پەیوەست بە ئیسرائیل لە پەیمانی کۆندا، تەنها لە پەیمانی نوێدا بە تەواوی ڕوون دەبێتەوە (دووەم کۆرنسۆس ٣:١٤)! ئەو کاتە دەردەکەوێت کە *واتایەکی ڕۆحیی زۆر بەرزتر، پڕتر و فراوانتریان* هەیە، چونکە خودا لە سەرەتاوە هەموو گەلانی جیهانی لەبەرچاو بوو (پەیدابوون ٣:١٥؛ ١٢:٣)! بەڵام ئەو «نهێنی»یەی کە باوەڕداران لە گەلانی ناجوولەکە، بە هەمان شێوەی باوەڕدارانی جوولەکە لە ئیسرائیلدا، دەبنە هاومیراتگری ئیسرائیلی ڕۆحی (ڕۆما ٨:١٦-١٧؛ ئەفەسۆس ٢:١١-٢٢؛ ٣:٣-٦)، خودا لە پەیمانی کۆندا هێشتا بۆ پێغەمبەران ئاشکرای نەکردبوو.

خودا ئەو ڕزگارییەی کە دەهات تەنها لە «سێبەر»ەکان (وێنەکان) و شێوەکاندا ئاشکرا کرد، کە گەلی ئیسرائیل ئەو کاتە دەیتوانی لێیان تێبگات (کۆڵۆسی ٢:١٦-١٧). بەم شێوەیە پەردەیەک بەسەر پێشبینییەکانی پەیمانی کۆندا هەیە، کە تەنها لە مەسیحدا لادەبرێت (دووەم کۆرنسۆس ٣:١٥-١٦؛ یەکەم نامەی پەترۆس ١:٩-١٢).

ئاشکراکردن لە پەیمانی کۆندا *ئامادەکاری و سێبەرێکی پێشوەختە* بوو بۆ تاکە پلانی ڕزگاریی خودا، کە لە پەیمانی نوێدا بە هاتنی عیسا هاتە دی و تەنها لە گەڕانەوەیدا تەواو دەبێت. لەبەر ئەوە ئاشکراکردنی خودا لە پەیمانی کۆندا دەبێت هەمیشە لە ڕۆشنایی ئاشکراکردنی خودا لە پەیمانی نوێدا لێک بدرێتەوە!

٢. پێشبینییەکان: وێنە (سێبەر) و ڕاستی

پێغەمبەرانی ئیسرائیل دەیانزانی کە خودا ڕزگاری بۆ گەلانی تری سەر زەویش دەهێنێت، بەڵام وایان دەزانی کە ئەم ناجوولەکانە ئەو کاتە دەبێت بچنە پاڵ گەلە تیۆکراسییەکەی ئیسرائیل (زەکەریا ٨:٢٠-٢٣). لەبەر ئەوەی خودا پلانی ڕزگاریی خۆی هێشتا بە تەواوی نا، و تەنها بە وێنە، بۆ پێغەمبەران ئاشکرا کردبوو، ئەوان ئەو ڕزگارییەی دەهات وەک شتێک وەسف دەکرد کە تەنها لە گەلی سروشتیی ئیسرائیلدا و لە ڕێگەی ئەوەوە ڕوو دەدات. خاکی ئیسرائیل، چیای سییۆن، شاری ئۆرشەلیم، پەرستگا، ڕێوڕەسمەکان، کاهینان، پێغەمبەران و پاشایانی پەیمانی کۆن هەموویان وێنە یان ئاماژە بوون بۆ ئەو ڕاستییانەی کە دواتر لە مەسیحدا دەهاتن (کۆڵۆسی ٢:١٧؛ عیبرانییەکان ٨:٥؛ ٩:٧-١٠،٢٣-٢٤؛ ١٠:١-٤)! بۆ نموونە پێغەمبەران «گەڕانەوە یان تۆبەکردنی داهاتوو بۆ لای خودا» (مەرقۆس ١:١-٣)یان بە وێنەی وەک «گەڕانەوە لە دوورخرانەوە» بۆ خاکەکە وەسف کرد (ئیشایا ٤٠:٣). ئاوەدانکردنەوەی گەلی خودایان وەک «ئاوەدانکردنەوەی ئیسرائیل، ئۆرشەلیم و پەرستگا» وەسف کرد (یۆئێل ٣:١،٢٠). «شانشینی خودا بەسەر هەموو گەلاندا، لەگەڵ مەسیح لەسەر تەخت» (مەتا ٨:١١-١٢؛ ١٣:٣٦-٤٣؛ ٢١:٣٣-٤٤؛ یەکەم کۆرنسۆس ١٥:٢٥)یان وەک «شانشینە نوێکراوەکەی ئیسرائیل» لەگەڵ داودی پاشا لەسەر تەخت وەسف کرد (یەرمیا ٢٣:٥-٦؛ حزقیێل ١٧:٢٢-٢٤؛ بەراورد بکە بە کردار ١:٦). باسی «گەلە هەڵبژێردراوەکەی خودا»یان (یەکەم نامەی پەترۆس ٢:٩-١٠؛ تیتۆس ٢:١٤) وەک «گەلی ئیسرائیل» کرد (ئیشایا ٤١:٨؛ ئامۆس ٣:٢-٣)، نەک هێشتا وەک «گەلی خودا کە لە هەموو باوەڕداران لە هەموو گەلانی سەر زەوی پێکهاتووە». داوەریی کۆتاییان بە وێنەی داوەریی خودا بەسەر هەموو گەلانی ناجوولەکەدا وەسف کرد (یۆئێل ٤:١). داوەریی کۆتاییان لە ڕۆشنایی داوەریی خودا بەسەر هەموو گەلانی ناجوولەکەدا وەسف کرد (یۆئێل ٤:١). «ئاسمانی نوێ و زەویی نوێی داهاتوو»یان (ڕۆما ٤:١٣؛ دووەم نامەی پەترۆس ٣:١٣) (ئاشکراکردن ٢١:١-٢٢:٦ *بخوێنەوە*) بە وێنەی ئاوەدانکردنەوەی خاکێکی نوێی ئیسرائیل وەسف کرد (ئیشایا ٦٥:١٧-١٩؛ ٦٦:٢٢؛ یۆئێل ٤:١٧-٢٠) (ئیشایا ٦٠:١-٥،١٠-٢٢ *بخوێنەوە*). واتای ڕاستەقینەی وێنەکان تەنها لە پەیمانی نوێدا ئاشکرا کرا!

٣. پێشبینییەکان: کاتی چاوەڕوانکراو و کاتی ڕاستەقینە

پێغەمبەران کاری ڕزگاریی خودایان وەک شتێک نیشان دەدا کە لە «کۆتایی زەمان»دا («ڕۆژانی کۆتایی») ڕوو دەدات، هاوکات لەگەڵ ئازادبوونی نەتەوەیی گەلی ئیسرائیل لە دوورخرانەوە. لەبەر ئەوە هەموو ڕووداوەکانی کۆتایی زەمان وا وەسف دەکەن وەک ئەوەی لە ماوەیەکی کورتدا بە دوای یەکدا ڕوو بدەن. دەیانتوانی ببینن کە هەندێک ڕووداو ڕوو دەدەن، بەڵام نەیاندەتوانی ببینن کەی و چۆن. خودا ئەمەی بۆ ئەوان ئاشکرا نەکردبوو (کردار ١:٥-٦). ئەمە تەنها لە سەردەمی پەیمانی نوێدا ئاشکرا کرا (یەکەم نامەی پەترۆس ١:٩-١٢).

بەڵام ئاشکراکردنی خودا لە پەیمانی نوێدا نیشانی دەدات کە هەموو ئەم «ڕووداوانەی کۆتایی زەمان» لە ڕاستیدا سەدەها ساڵ لە یەکترەوە دوورن! «کۆتایی زەمان» ئەو ماوەیەیە کە لەنێوان یەکەم هاتنی عیسای مەسیح و گەڕانەوەیدایە. *کۆتایی زەمان دەست پێ دەکات* بە یەکەم هاتنی عیسای مەسیح.

یەکەم هاتنی عیسای مەسیح «لە کۆتایی سەردەمەکاندا» ڕووی دا (عیبرانییەکان ٩:٢٦). «نیشانە»ی هاتنی شانشینی خودا لە قۆناغی یەکەمیدا ئەوە بوو کە عیسای مەسیح «شەیتانی بەست» (مەتا ١٢:٢٨-٢٩). ڕژاندنی ڕۆحی پیرۆز «لە ڕۆژانی کۆتاییدا» ڕووی دا (کردار ٢:١٧).

کۆتایی زەمان کۆتایی دێت بە گەڕانەوەی عیسای مەسیح. نیشانەی تایبەت هەن بۆ گەڕانەوەی عیسای مەسیح «لە کۆتایی ئەم جیهانەدا» (مەتا ٢٤:٣) یان «لە کۆتایی زەماندا» (دووەم نامەی پەترۆس ٣:٣-٤). هەستانەوە لە مردن (یۆحەنا ٦:٣٩) و داوەریی کۆتایی (یۆحەنا ١٢:٤٨) «لە ڕۆژی کۆتاییدا» ڕوو دەدەن. دروێنە و هاتنی شانشینی خودا لە قۆناغی کۆتاییدا (واتە ئاسمانی نوێ و زەویی نوێ) «لە کۆتایی ئەم جیهانەدا» ڕوو دەدات (مەتا ١٣:٣٩-٤٣). ڕووداوەکانی مێژووی ڕزگاری «لە کۆتایی زەماندا» لە ڕاستیدا سەدەها ساڵ لە یەکترەوە دوورن!

٤. ئیسرائیل و گەلانی تر

لە پەیمانی کۆندا گەلانی ناجوولەکە بە «دوژمن»ی گەلی خودا دادەنران. ئەمە لەبەر ئەوە بوو کە زۆرجار بتپەرستییان دەکرد و جار لە دوای جار هەوڵیان دەدا «گەلی خودا» لەناو ببەن (دواوتار ٧:١-١١ *بخوێنەوە*). لەبەر ئەوە پێغەمبەران ڕایاندەگەیاند کە «گەلی خودا» ڕزگار دەکرێت، بەڵام گەلانی ناجوولەکە داوەری دەکرێن (یۆئێل ٣:٥؛ ٤:١-٢،١٢-١٥؛ لە هەندێک وەرگێڕاندا: یۆئێل ٢:٣٢؛ ٣:١-٢،١٢-١٥؛ بەراورد بکە بە کردار ٢:٢٠-٢١).

پەیمانی نوێ ئاشکرای دەکات کە دژایەتیی نێوان «ئیسرائیل» و «گەلانی ناجوولەکە» لە پەیمانی کۆندا تەنها *وێنەیەک* بوو بۆ دژایەتیی نێوان «کڵێسا» و «جیهانی گوناهبار» (یەکەم نامەی یۆحەنا ٢:١٥-١٧) (یۆحەنا ١٥:١٨-٢٥؛ ئاشکراکردن ١٢:١-١٧؛ ٢٠:٨-٩ *بخوێنەوە*). بەم شێوەیە گەلی ڕاستەقینەی «ئیسرائیل» لە پەیمانی کۆندا لە لایەکەوە وێنە و لە لایەکی ترەوە سەرەتای «گەلی خودا»یە لە پەیمانی نوێدا، کە لە باوەڕداران لە هەموو گەلانی جیهان پێکهاتووە (گەڵاتیا ٦:١٦؛ نامەی یاقوب ١:١؛ یەکەم نامەی پەترۆس ١:١-٢؛ ٢:٩-١٠؛ ئاشکراکردن ٥:٩-١٠) (ئەفەسۆس ٢:١١-٢٢؛ ٣:٤-٦ *بخوێنەوە*).

پ. «ئیسرائیل» لە ئاشکراکردنی خودا لە پەیمانی نوێدا

١. ئیسرائیلی سروشتی و ڕۆحی

هەم عیسا و هەم نێردراوان لە پەیمانی نوێدا پێش هەموو شتێک گەلەکەی خۆیان، ئیسرائیل، وەک کۆمەڵگەیەکی ڕۆحی دەبینی، نەک وەک کۆمەڵگەیەکی نەتەوەیی. عیسای مەسیح جیاوازیی دەکرد لەنێوان ئەو جوولەکانەی شانشینی خودا وەردەگرن و ئەو جوولەکانەی لە شانشینی خودا دەردەکرێن (مەتا ٨:١١-١٢؛ ٢١:٤٢-٤٤؛ ٢٣:١٣؛ یۆحەنا ١:٤٧) (یۆحەنا ٦:٦٠-٦٦؛ ٨:٣٠-٤٧ *بخوێنەوە*). نێردراوانیش جیاوازییان دەکرد. بەپێی ئەوان هەموو مرۆڤەکانی گەلی سروشتیی ئیسرائیل سەر بە ئیسرائیلی ڕۆحی نین (ڕۆما ٢:٢٨-٢٩؛ ٦:٩؛ ٢٧،٣١). زۆرێک لە گەلی سروشتیی ئیسرائیل لەناو دەچن، بەڵام «بەشە هەڵبژێردراوەکە» لە هەر نەوەیەکی گەلی سروشتیی ئیسرائیل ڕزگار دەبێت. بەم شێوەیە خودا بەڵێنەکانی بە ئیسرائیلی ڕاستەقینە دەپارێزێت، و بەم شێوەیە «هەموو ئیسرائیل (ی ڕۆحی)» ڕزگار دەبێت (ڕۆما ١١:٥،٢٦a).

کەواتە ئیسرائیلی ڕۆحیی خودا لە پەیمانی کۆندا *هەڵناوەشێنرێتەوە و جێگەی ناگیرێتەوە، بەڵکو لە ئاستێکی بەرزتردا بەردەوام دەبێت و بە شێوەیەکی گەورە فراوان دەکرێت* بە باوەڕداران لە گەلانی تر (ئیشایا ٥٤:١-١٤a *بخوێنەوە*). «کڵێسا»ی پەیمانی کۆن (بە یۆنانی: ئێکلێسیا)، واتە ئیسرائیل (زەبوور ١٠٧:٣٢)، بەم شێوەیە لە کڵێسای پەیمانی نوێی عیسای مەسیحدا (بە یۆنانی: ئێکلێسیا) دێتە دی (مەتا ١٦:١٨)!

٢. «گەلی خودا» جیاوازی ناناسێت!

لەو کاتەوەی عیسا کاری ڕزگاریی خۆی لەسەر خاچ تەواو کرد، خودا چیتر جیاوازی لەنێوان گەلی سروشتیی ئیسرائیل و گەلانی تری جیهاندا ناکات (ڕۆما ١٠:١٢؛ یەکەم کۆرنسۆس ١٢:١٣؛ گەڵاتیا ٣:٢٨؛ ئەفەسۆس ٢:١١-٢٢؛ کۆڵۆسی ٢:١١؛ یەکەم نامەی پەترۆس ٢:٩-١٠).

ئەم بەشانەی خوارەوەی کتێبی پیرۆز بخوێنەوە و لێیان بکۆڵەرەوە:

> **بەراورد بکە** مەتا ١٠:٥-٧ لەگەڵ مەتا ٢٨:١٨-٢٠.
> پێش لەخاچدان، عیسا کارەکەی لەگەڵ گەلەکەی پەیمانی کۆن دەست پێ دەکات، بەڵام دوای لەخاچدان بەردەوامی پێ دەدات و بۆ هەموو گەلان فراوانی دەکات!
>
> **بەراورد بکە** مەتا ٢١:٤٢-٤٣a لەگەڵ مەتا ٢١:٤٣b.
> پێش لەخاچدان، عیسا پێشبینی دەکات کە شانشینی خودا لە ئیسرائیلی سروشتی دەسەندرێتەوە. شانشینی خودا دەدرێت بە کەسانی تر کە بەرهەمەکەی دەدەن. بەراورد بکە بە مەتا ٨:١٠-١٢.
>
> **بەراورد بکە** یۆحەنا ١:١١ لەگەڵ یۆحەنا ١:١٢-١٣؛ ١٢:٣١-٣٢.
> گەلە سروشتییەکە، ئیسرائیل، عیسای وەرنەگرت، بەڵام زۆر مرۆڤی لەنوێ لەدایکبوو لە هەموو گەلانەوە وەریان گرت.
>
> **بەراورد بکە** یۆحەنا ٣:١٨b،٣٦b لەگەڵ یۆحەنا ٣:١٨a،٣٦a.
> هێڵی جیاکەرەوەی نێوان ئەوەی کێ گەلی خودایە و کێ نییە، سروشتی نییە، بەڵکو ڕۆحییە، واتە باوەڕ بە مەسیح، عیسای مەسیح، و لەدایکبوونەوەی نوێ (یۆحەنا ٣:٣-٨).
>
> **بەراورد بکە** ڕۆما ٢:٢٥a-٢٩b (کردار ١٥:١؛ ڕۆما ٤:٩-١٢؛ گەڵاتیا ٦:١٢-١٦؛ فیلیپی ٣:٢-٣؛ کۆڵۆسی ٣:١١).
> چیتر گرنگ نییە کە کەسێک کەسێکی خەتەنەکراوی گەلی جوولەکەیە یان کەسێکی خەتەنەنەکراوی گەلێکی تڕە. گرنگ ئەوەیە کە ئایا دڵی کەسێک خەتەنە کراوە (لەنوێ لەدایک بووەتەوە). ئەمە نیشانەی ئەوەیە کە کەسێک لە چاوی خودادا «جوولەکە»یەکی ڕاستەقینەیە. تەنها ئەو کەسەی کە بە ڕاستی (واتە بە ڕۆحی و نەک تەنها بە ڕووکەش) سەر بە گەلی خودایە، «ستایش»ی خۆی لە خوداوە وەردەگرێت.
>
> **بەراورد بکە** ڕۆما ٤:٩-٥ لەگەڵ ڕۆما ٩:٦-٩.
> مرۆڤەکان لە پەیمانی کۆن و نوێدا لەسەر بنەمای بەڵێنی خودا دەبنە منداڵی خودا، نەک لەسەر بنەمای ڕەچەڵەکی سروشتی (یۆحەنا ١:١١-١٣).
>
> **بەراورد بکە** ڕۆما ٩:١٠-١١a لەگەڵ ڕۆما ٩:١١b-١٣. مرۆڤەکان لە پەیمانی کۆن و نوێدا لەسەر بنەمای هەڵبژاردن و بانگکردنی سەروەرانەی خودا دەبنە منداڵی خودا (دووەم سالۆنیکی ٢:١٣-١٤؛ دووەم تیمۆساوس ١:٩-١٠)، نەک لەسەر بنەمای کارەکانی خۆیان (ئەفەسۆس ٢:٨-٩).
>
> **بەراورد بکە** ڕۆما ٩:١٧ لەگەڵ ڕۆما ٩:١٤-١٦،١٨.
> مرۆڤەکان لە پەیمانی کۆن و نوێدا لەسەر بنەمای ویستی سەروەرانەی خودا و میهرەبانی و بەزەیی ئەو دەبنە منداڵی خودا (ئەفەسۆس ١:٤-٥)، نەک لەسەر بنەمای ویستی ئازادی خۆیان یان گوێڕایەڵییان (ڕۆما ٨:٧-٨).

- **بەراورد بکە** ڕۆما ٢١:١٠ لەگەڵ ڕۆما ٢٠:١٠. گەلی سروشتیی ئیسرائیل لە بەرامبەر تاکە خودای ڕاستەقینە و زیندوودا یاخی و سەرپێچیکار بوو. بەڵام گەلانی تری جیهان بە پێچەوانەوە خودایان دۆزییەوە.
- **هەروەها بخوێنەوە:** ڕۆما ٣:٢١-٢٢؛ ١٠:١٢-١٣؛ گەلاتیا ٣:٢٨؛ ئەفەسۆس ٢:١١-٢٢؛ ٣:٤-٦.

٣. لە کتێبی پیرۆزدا تەنها یەک «گەلی خودا» هەیە!

تەنها یەک ڕێگا بۆ لای باوک هەیە (یۆحەنا ١٤:٦)؛ یەک پەروەردگار (کردار ١٠:٣٤-٣٦)، یەک ڕەگی دار زەیتوون (ڕۆما ١١:١٦-١٨)، یەک بناغە (یەکەم کۆرنسۆس ٣:١١)، یەک سەر (ئەفەسۆس ١:٩-١٠،٢٢)، یەک ڕۆح کە لە ڕێگەیەوە ئەوانەی جاران جوولەکە و ناجوولەکە بوون ئێستا دەتوانن بگەنە لای خودای باوک (ئەفەسۆس ٢:١٨)، یەک خودا (ڕۆما ٣:٢٩-٣٠)، یەک پەروەردگار، یەک ڕۆح، یەک باوەڕ، یەک هیوا، یەک لەئاوهەڵکێشان (ئەفەسۆس ٤:٤-٦)، یەک ئینجیل (گەلاتیا ١:٨؛ ٣:٨)، یەک ناوبژیکەر لەنێوان خودا و مرۆڤەکاندا (یەکەم تیمۆساوس ٢:٥)، یەک قوربانی کە پیرۆزەکان تەواو دەکات (عیبرانییەکان ١٠:١٤) و یەک یاسادانەر و دادوەر (نامەی یاقوب ٤:١٢).

کەواتە لە کتێبی پیرۆزدا باس لە دوو «گەلی خودا» (ئیسرائیل و کڵێسا) ناکرێت، بەڵکو باس لە یەک گەلی خودا دەکرێت کە لە باوەڕداران لە گەلی سروشتیی ئیسرائیل و باوەڕداران لە هەموو گەلانی تری جیهان پێکهاتووە! باس لە یەک ڕەزی تری (مەتا ٢١:٤١-٤٣)، یەک میگەل (یۆحەنا ١٠:١٦)، یەک جەستە (یەکەم کۆرنسۆس ١٢:١٢-١٣)، یەک میرد کە یەک بووک پێیەوە دەبەسترێتەوە (دووەم کۆرنسۆس ١١:٢)، یەک (گەل) لە مەسیحدا کە لەو مرۆڤانە پێکهاتووە کە جاران جوولەکە یان ناجوولەکە بوون (گەلاتیا ٣:٢٨)، یەک مرۆڤی نوێ کە لەو مرۆڤانە دروست کراوە کە جاران جوولەکە یان ناجوولەکە بوون (ئەفەسۆس ٢:١٤-١٥)، یەک ماڵ، یەک پەرستگا، یەک نیشتەجێگای خودا (ئەفەسۆس ٢:١٩-٢٢)، یەک میرات (ئەفەسۆس ٣:٦)، یەک گەل (یەکەم نامەی پەترۆس ٢:٩-١٠؛ دووەم کۆرنسۆس ٦:١٦) و لە کۆتاییدا یەک ئۆرشەلیمی نوێ یان یەک بووک وەک گەلی خودا لەسەر تاکە زەویی نوێ (ئاشکراکردن ٢١:١-٣،٩-١٠،١٢-١٤) دەکرێت.

باوەڕداران لە هەموو گەلە سروشتییەکان، لەوانەش ئیسرائیلی سروشتی، دەبێت هەموو شتێک بکەن بۆ ئەوەی «ئەم یەکێتییە بپارێزن» (یۆحەنا ١٧:٢٠-٢٣؛ ئەفەسۆس ٤:٣)!